

SÖZLÜKLERDEKİ TEMEL DUYGU KAVRAMLARININ YENİDEN TANIMLANMASI: BİR YÖNTEM ÖNERİSİ*

Ferdi BOZKURT**

Özet

Bu çalışmada, temel duygu kavramları ele alınacak, temel duygu kavramlarının genel bir Türkçe sözlük olan TDK Türkçe Sözlük'teki ve Misalli Büyük Türkçe Sözlük'teki tanımları incelenecektir, temel duygu kavramlarının bilişsel dilbilimin bakış açısıyla nasıl tanımlanabileceği ile çeşitli önerilerde bulunulacaktır. "Öfke, tiksinti, nefret, korku, üzüntü, arzu, aşk, mutluluk ve sevinç" bu çalışmada ele alınacak temel duygu kavramlarıdır. Çalışmada rastlantısal olarak seçilen üniversite öğrencilerinden dokuz temel duygu kavramını Kövecses'in prototipik duygu senaryosuna göre yerleştirmeleri istenmiş, elde edilen verilerdeki benzerlikler ve farklılıklardan yola çıkılarak temel duygu kavramları tanımlanmıştır.

***Anahtar Sözcükler:** temel duygu kavramları, tanım, sözlük bilim, dilbilim, bilişsel dilbilim*

REDEFINING BASIC EMOTION CONCEPTS IN DICTIONARIES: A METHOD SUGGESTION

Abstract

In this study, basic emotion concepts will be investigated, the definitions of basic emotion concepts in which general dictionaries, Türkçe Sözlük and Misalli Büyük Türkçe Sözlük, will be investigated. The meaning of the basic emotion concepts will be made various suggestions on how they can be defined the perspective of cognitive linguistics. In this study, the basic emotions concepts that

---

* Bu çalışma, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesinde, 2. Uluslararası Türkçe Konuşan Öğrenciler Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Türk Dili Okutmanı, Anadolu Üniversitesi Türk Dili Bölümü, e-posta: ferdib@anadolu.edu.tr

will be investigated are “anger, aversion, hate, fear, sadness, desire, love, happiness, and joy.” In the study randomly selected university students were asked to place nine basic emotion concepts according to Kövecses’s prototypical emotion scenarios. The data which obtained was investigated according to the similarities and differences, then nine basic emotion concepts are defined.

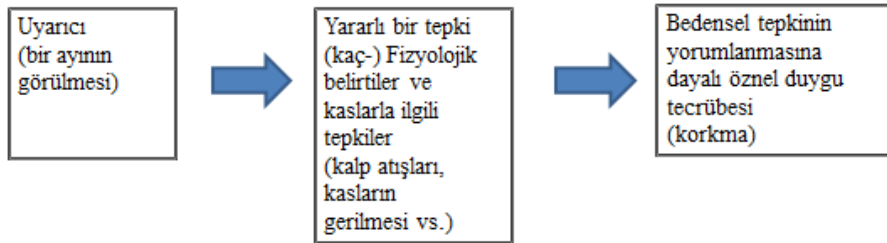
Keywords: basic emotion concepts, definition, lexicography, linguistics, cognitive linguistics

1. Giriş

TDK *Türkçe Sözlük*’te (2011:729) duygu, “**1.** Duyularla algılama, his. **2.** Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim. **3.** Önsezi. **4.** Nesnelere veya olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği. **5.** Kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik.” olarak tanımlanmaktadır.

Psikoloji alanını yakından ilgilendiren *duygu* sözcüğü bilim tarihi sürecinde birçok psikolog tarafından farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Plutchik’e göre (1994:139) duygu; his, davranış, itici kuvvet, fizyolojik değişimler ve kontrol etme gibi çeşitli öğelerden oluşur. Duygu, organizmanın karışık durumları olduğu için ölçülmesi ve belirlenmesi zor bir kavramdır. Ayrıca Crooks ve Stein (1991: 358) yüz ifadelerinin, ses tonunun, tavırların veya beden dilinin de çeşitli duyguların birer işareti olduğunu söyler.

Crooks ve Stein (1991: 361) duyguların oluşumunu **Şekil 1.**’de aşağıdaki gibi açıklar. Crooks ve Stein duyguyu tek başına ele almak yerine duyguyu tetikleyen uyarıcıyı, duygunun oluşma biçimini ve duygunun ortaya çıkışını ayı gören bir insan örneğinden yola çıkarak aşağıdaki gibi biçimselleştirmiştir.

Şekil 1. Duygunun oluşumu

Duygunun oluşumlarıyla ilgili çeşitli kuramlar ortaya konmuştur. Bunlar: James-Lange Kuramı, Canon-Bard Kuramı, Arnold-Linsey Kuramı, Bilişsel Kuram ve Sosyo-Biyolojik Kuram vb. biçimindedir. Bunlar arasında Bilişsel Kuram, hem ortaya günlük yaşamdan örnekler koyması hem de deneylerle desteklenmesi nedeniyle bilim dünyasında kabul gören bir kuramdır. Bu kuramı, Stanley Schachter (Schachter ve Singer, Akt. Cüceloğlu, 1991: 162) “Bedenimizde olup biten fizyolojik değişikliklere çevremizde bulunan uyarıcılar çerçevesinde anlamlı olan bir heyecan ismi veririz.” biçiminde açıklar.

1.1. Temel Duygular

Birçok araştırmacı, insanın temel duygularının neler olduğunu farklı farklı biçimlerde ele almıştır. Ortony ve Turner (1990) araştırmacıların esas aldığı temel duyguları liste biçiminde sunmuştur.

Tablo 1. Çeşitli bilim insanlarına göre temel duygular (Ortony ve Turner, 1990:316)

Kaynak	Temel Duygular	Esas aldığı
Arnold (1960)	öfke (anger), tiksinti (aversion), cesaret (courage), neşesizlik (dejection), arzu (desire), umutsuzluk (despair), korku (fear), nefret (hate), umut (hope), sevgi (love), üzüntü (sadness)	Hareket eğilimine göre
Ekman, Friesen ve Ellsworth (1982)	öfke (anger), nefret (disgust), korku (fear), neşe (joy), üzüntü (sadness), hayret (surprise)	Evrensel yüz ifadeleri
Frijda (1987)	arzu (desire), mutluluk (happiness), merak (interest), hayret (surprise), şaşkınlık-hayranlık (wonder), keder (sorrow)	Harekete hazırlık şekilleri
Gray (1982)	öfke (rage) ve dehşet (terror), endişe (anxiety), neşe (joy)	Fiziksel bağlantı
Izard (1972)	öfke (anger), küçümseme (contempt), nefret (disgust), ıstırap (distress), korku (fear), suçluluk (guilt), merak (interest), sevinç (joy), utanç (shame), hayret (surprise)	Fiziksel bağlantı
James (1884)	korku (fear), keder (grief), sevgi (love), öfke (rage)	Bedensel bağlantı
McDougall (1926)	öfke (anger), nefret (disgust), kıvanç (elation), korku (fear), bağlılık (subjection), hassalık (tender-emotion), şaşkınlık (wonder)	Güdülerle ilişki
Mowrer (1960)	acı (pain), zevk (pleasure)	Öğrenilmemiş duygusal durumlar
Oatley ve Johnson-Laird (1987)	öfke (anger), nefret (disgust), endişe (anxiety), mutluluk (happiness), üzüntü (sadness)	Önermesel içeriğe ihtiyaç duymama
Panksepp (1982)	beklenti (expectancy), korku (fear), öfke (rage), panik (panic)	Fiziksel bağlantı
Plutchik (1980)	kabul (acceptance), öfke (anger), ümit (anticipation), nefret (disgust), sevinç (joy), korku (fear), üzüntü (sadness), hayret (surprise)	Biyolojik sürece uyarlamaya göre
Tomkins (1984)	Öfke (anger), merak (interest), küçümseme (contempt), nefret (disgust), ıstırap (distress), korku (fear), sevinç (joy), utanç (shame), hayret (surprise)	Sinirsel ateşleme yoğunluğu
Watson (1930)	korku (fear), sevgi (love), öfke (rage)	Fiziksel bağlantı
Weiner ve Graham (1984)	mutluluk (happiness), üzüntü (sadness)	Nitelik yönünden bağımsız

Tablo 1.'den de görüleceği üzere birçok araştırmacı insanın temel duygularının neler olduğunu farklı farklı bildirmişlerdir. Ancak yine **Tablo 1.**'den anlaşılacağı üzere insanın temel duygularında çeşitli ortaklıklar da bulunmaktadır. Bu çalışmada üzerinde durulacak temel duygu kavramları: *öfke, tiksinti, nefret, korku, üzüntü, arzu, aşk, mutluluk ve sevinç* biçimindedir.

1.2. Sözlükbilimi ve Bilişsel Dilbilim

Tarihsel Türk sözlükbiliminin başlangıcı “Divanü Lügati’t- Türk”e kadar gitmektedir. Divanü Lügat’t-Türk’ten sonra ilk sözlük örneklerini Arapça ve Farsçadan çeviri yoluyla yapılmış denemeler olarak değerlendirmek gerekir ayrıca 1928 yılına kadar eski harflerle basılmış Türkçe sözlüklerin sayısının 250 civarında olduğu bu konuda yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur (Parlatır 2006). Türkiye Türkçesine ait sözlükbilimi geleneğinin yaklaşık bin yıllık bir geleneği ve bu geleneğin yüzlerce örneği olan sözlüğü vardır.

Bu çalışmada, yakın dönemde hazırlanmış olması ve aynı zamanda ekip çalışması olması nedeniyle Türk Dil Kurumunun hazırlamış olduğu *Türkçe Sözlük* ve geniş söz varlığı, uzun bir emeğin sonucunda hazırlanmış olması nedeniyle *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*'teki duygu kavramlarının tanımı esas alınacaktır.

Sözlükbilimi oldukça eski bir geleneğe dayanmasına rağmen bilişsel dilbilim 1970'lere kadar dayanan oldukça yeni bir bilim disiplindir (Evans ve Green 2006: 3). Bejoint (2010: 269)'e göre “Sözlükbilimi, dilbilimin yöntemlerini, sorularını ve yanıtlarını ele aldığında gelişebilir.” Sözlükbilimi, sözlük yazmaya dair kuralları gözetir (Svensen 2009); Bergenholtz ve Gouws'a göre (2013: 38) sözlükbiliminin iki türü vardır:

1. Kuramların gelişimi ve sözlüklerin kavramsallaştırılması; işlevin, yapının ve sözlüklerin bağlamını dikkate alır. Sözlükbiliminin bu bölümü metaleksikografi veya kuramsal sözlükbilimi olarak bilinir.
2. Somut sözlüklerin planlanması ve derlenmesi. Sözlükbiliminin bu bölümü, uygulamalı sözlükbilimi veya sözlükbilimi uygulaması olarak bilinir.

Dilbilim ise dilin tanımlanması ile ilgili girdileri bilimsel olarak yapmayı önerir. Ama bu dallar arasındaki ilişki açıkça görülebilir olmasına rağmen ilişki her zaman sıkı olmamıştır.

Bilişsel dilbilimin bazı kuramları, örneğin prototip kuramı, tanım yazmada yaygın olarak kullanılır (Hanks 1987: 118). Sözlükbiliminin yaptığı işlerden biri de sözcüklere ve kavramlara tanım yazmaktır. Bilişsel dilbilimin ortaya koyduğu bazı kuramlar sözlük yazımına çeşitli bakış açıları getirecek ve sözlük yazımına bilimsel bir katkı sağlayacaktır.

Johnson-Laird ve Oatley'ye göre (1989: 90) “duygu körü”yseniz duyguları deneyimleyemezsiniz; örneğin, üzünlüğün tam olarak ne olduğu ile ilgili bir fikriniz olmaz. Türkçe sözlüklerin çoğu, tek kişi veya birkaç kişi tarafından hazırlanmaktadır. Bir duygu kavramının Türkçe bir sözlükte tek kişi tarafından tanımlanması, sözlük kullanıcılarının anlamını öğrenmek istedikleri bir duygu kavramının tanımını öğrenirken sadece bir kişinin dünya görüşü, yaşam zenginliği ile sınırlandırılmasına neden olacaktır.

Ungerer ve Schmid (2006: 25)'in belirttiği gibi sözlük tanımları pratik bir amaç için yapılmıştır, bunlar sistematik dilbilim ile veya zihinde yapılan bir bilişsel analizle oluşturulmamıştır. Sözlük hazırlayıcıları sözcüklerin tanımlarını yaparken sözcüğün bazı özelliklerini dikkate almamaktadırlar.

Tablo 2. *TDK Türkçe Sözlük*'teki Temel Duygu Kavramlarının Tanımları

öfke	isim Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap.
tiksinti	isim Tiksinme işi, tiksınme, nefret.
nefret	1. isim Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu. 2. Tiksinme, tiksinti.
korku	1. isim Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü "Yarı çocuk kalbimde korku, kapıya yaklaştıkça büyüyor." - Y. Z. Ortaç 2. Kötülük gelme ihtimali, tehlike, muhatara. 3. ruh bilimi Gerçek veya beklenen bir tehlike ile yoğun bir acı karşısında uyanan ve coşku, beniz sararması, ağız kuruması, kalp, solunum hızlanması vb. belirtileri olan veya daha karmaşık fizyolojik değişmelerle kendini gösteren duygu.
üzüntü	isim Olması istenilmeyen olaylardan doğan ruh tedirginliği, teessür.
arzu	1. isim İstek, dilek. 2. Heves.
aşk	1. isim Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi, sevda, amor (II).
mutluluk	isim Bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu, mut (I), ongunluk, kut, saadet, bahtiyarlık, saadetlilik.
sevinç	isim İstenen veya hoş giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku.

Tablo 3. *Misalli Türkçe Sözlük*'teki Temel Duygu Kavramlarının Tanımları

öfke	Haksızlık, incinme, karşı koyma vb. duyguların doğurduğu, insanı saldırganlığa götürebilen şiddetli duygu, hiddet, kızgınlık, gazap. Karşıtı: hilim.
tiksinti	i. (tiksin-ti) Tiksinmek işi, tiksınme, iğrenme, nefret.
nefret	(Ar. <i>nefret</i>) [Kelime aşağıdaki anlamları Türkçede kazanmıştır; Arapçada bu mânâda <i>nefr</i> veya nüfür kullanılır.] 1. Bir şeyi veya bir kimseyi beğenmemekten, kötü bulmaktan ileri gelen şiddetli itici duygu, iğrenç bulup tiksınme. 2. <i>eski</i> . Ürküp kaçma.
korku	i. (< kork-u < kork-ğu) 1. Bir tehlike veya tehlike ihtimâli karşısında duyulan ürkütücü duygu. 2. Kaygı, üzüntü, endişe.
üzüntü	Acıklı, hoş gitmeyen veya olması istenmeyen bir şeyin insanda bıraktığı can sıkıcı duygu, ruhî tedirginlik, teessür.
arzu	i. (Fars. <i>ârzu</i>) 1. İnsanın bir şeye karşı duyduğu <i>istek, dilek</i> . 2. Cinsî istek.
aşk	1. Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet. 2. Şiddetli istek, tutku. 3. Kadın ve erkek arasındaki çok kuvvetli duygu, sevgi bağı. 4. Tasavvuf. Hakk'ın zuhuruna sebep olan ilk sıfatı ve ilk zuhurudur. Mutasavvıflara göre aşk, Hak yoluna giren kimseyi Allah'a eriştiren en kısa yoldur.
mutluluk	i. Mutlu, huzurlu, mesut ve bahtiyar olma durumu, saadet.
sevinç	i. (< sevin-ç) 1. Beklenen veya hoş giden bir şeyin olması sonucunda duyulan iç ferahlığı, hoşnutluk, memnuniyet. 2. İçte duyulan hoşnutluğun dışı vuran belirtisi, sevinme hâli, neşe, coşku.

Örneğin *TDK Türkçe Sözlük*'te “arzu” sözcüğünün tanımı yapılırken 1. Anlam olarak “istek, dilek” tanımı verilmiş. 2. Anlam olarak ise “heves” tanımı verilmiştir. Sözcüğün tanımı yapılırken sadece eşanlamlısı verilmiştir. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*'te “mutluluk” sözcüğünün tanımı yapılırken “Mutlu, huzurlu, mesut ve bahtiyar olma durumu, saadet” verilerek sözcüğün sadece eşanlamlısı verilmiştir. Duygu kavramları olan “arzu” ve “mutluluk” sözcükleri tanımlanırken sadece eşanlamlı ifadelerin verilmesi, sözcüğü öğrenecek bireyin bu duyguları tam olarak anlayabilmesini zorlaştırmaktadır.

Bu çalışma, bilişsel dilbilimin sözlükbiliminin kabul gördüğü bulguları tamamen değiştirmekten ziyade, bilişsel dilbilimin sözlükbilimine tanımlarda katkıda bulunmasını sağlamayı amaçlamak için yapılmıştır.

2. Yeni Bir Bilişsel Tanımlama Yöntemi

Öfke, tiksinti, nefret, korku, üzüntü, arzu, aşk, mutluluk ve sevinç duygu kavramlarının sözlüklerde anlaşılır biçimde tanımlanması gerekir.

Bu kavramların bilişsel bir tanımla yeniden tanımlanmasına temel teşkil eden yöntemin kökeni Kövecses'in prototipik duygu senaryosuna dayanmaktadır. Kövecses'in prototipik duygu senaryosu; duygunun nedenini, duyguyu, duyguyu kontrol etmedeki teşebbüsü, bunların kaybını ve tepkisini içeren toplam beş basamaktan oluşan bir modeldir (Kövecses 2000: 129).

Bu yöntemde duygu kavramları sözlükte tanımlanırken kavramların tanımları aşağıdaki tablodaki sistematığe göre kurulacaktır.

Tablo 4. Temel duygu kavramlarının bilişsel dilbilime göre tanımlanması

BİLİŞSEL	Tanım (baş sözcük)	Ne olduğu (Tanımı)	Ayırt edici özellik	
TANIMLAMA		duygu / duygu durumu		
YAPISI (BTY)		(BTY1)	neden / durum (BTY2)	tepki (BTY3)

Çalışma sırasında rastlantısal olarak seçilen üniversite öğrencilerine **Tablo 4.** gösterildi, tablonun içeriği anlatıldı, kendilerine daha sonra söylenecek dokuz duygu sözcüğünü bu tabloya yerleştirmeleri istendi. Rastlantısal olarak seçilen 76 üniversite öğrencisine *öfke, tiksinti, nefret, korku, üzüntü, arzu, aşk, mutluluk* ve *sevinç* kavramları verildi, tablonun içeriği anlatıldı. Öğrencilerden bu duyguları tanımlamaları, hangi durumlarda, neden ortaya çıktıkları ve ortaya çıkan duyguyu nasıl bir tepkiyle karşıladıkları soruldu. 76 öğrenci, soruları **Tablo 4.**e yerleştirerek yanıtladı. Daha sonra bu tablolardaki ortak ifadeler ve farklı ifadeler incelendi. Ortaklıklardan yola çıkılarak **Tablo 6.** da yer alan tanımlar elde edildi.

Tablo 5. Bilişsel tanım örneği

Ne olduğu (Tanımı) [BTY 1]
BTY 2 [neden / durum]
BTY 3 [tepki]
Mutluluk: <u>Yaşamın olumlu yönde devam etmesini sağlayan, yaşama isteğini güçlendiren tüm insanların hissetmek istediği güzel bir duygudur. İstenen bir durumun gerçekleşmesiyle ortaya çıkan çoğu zaman kişiyi gülümseten, çok iyi hissettiren, duygudur.</u>

Tablo 5. te “mutluluk” duygusunun prototipik duygu senaryosundaki yerleşimi gösterilmiştir. Altı düz çizgi ile işaretlenen sözcükler **mutluluk** kavramının tanımını, altı kesik çizgi ile işaretlenen sözcükler duyguyu ortaya çıkaran durumu/nedeni, altı hem kesik çizgi hem de noktalı sözcükler ise duygu sonucu ortaya çıkan tepkiyi göstermektedir.

Tablo 6. Çalışma sonucunda bilişsel dilbilim yöntemine göre yeniden yapılan duygu kavramlarının tanımları

öfke	Çirkin, zararlı, yıkıcı ve çoğu zaman yıkıcı olabilen bir duygudur. Adaletsizlik, incitilme, verilen bir sözün tutulmaması, yalan söylenmesi sonucu ortaya çıkan yüzün kızarması, ses şiddetinin artması, soluğun hızlanması gibi vücudun kontrol dışı durumlara düşmesiyle sonuçlanan duygudur.
tiksinti	Çoğu insanın hissetmek istemediği çirkin, itici bir duygudur. İnsanın sevmediği bir şeyle karşı karşıya kaldığı durumlarda ve nesnelere -ör. sevilmeyen bir yiyecek, içecek, hoşlanılmayan bir kişi- ortaya çıkan insanda buruşuk bir yüz ifadesi, mide bulantısı veya mevcut uyarıcıdan kaçma hissi uyandıran duygudur.
nefret	Kötü, zararlı ve olumsuz bir duygudur. Bir kişinin, nesnenin veya durumun yoğun olarak olumsuz olduğunu düşünmekten kaynaklanan hakaret etme, kötülük yapma veya sürekli nefret edilen şeye karşı olumsuz eleştiriyi ortaya çıkarır.
korku	Kişinin herhangi bir nesneye karşı acizliği durumunda hissettiği, kontrolü elinde tutamadığı bir duygudur. Tehlikeli olduğu düşünülen durumlarda ortaya çıkar. Zarar verici durumdan kaçma, ellerin, bacakların, vücudun titretmesi, soluk alışverişlerindeki düzensizlikle kendisini gösterir.
üzüntü	İnsanın odaklanmasını engelleyen olumsuz bir duygudur. Beklentinin gerçekleşmemesi, insanın muktedir olamadığı durumlarda -ör. ölüm- ortaya çıkan genellikle ağlamayla, yoğun hâlsizlikle, düşüncesini odaklamayla sonuçlanır.
arzu	İnsanı harekete geçirebilen olumlu bir duygudur. Kişinin kendisine çıkar sağlayacağı bir şeyi çok istemesi durumunda ortaya çıkar. İnsanın, istediklerini sağlamak amacıyla koşulları oluşturmasıyla, istedikleri şeyleri fazlaca anlatmaları ile ortaya çıkar.
aşk	Sevginin ötesinde kontrol edilemeyen, karşılıksız olarak somut ya da soyut varlıklara hissedilen aşırı derecede güçlü bağlılık duygusudur. Duygu karışıklıklarına neden olabilen bu duyguyu hisseden kişiler duygularını kontrol etmekte zorlanabilir, çeşitli duygu karışıklıklarını ortaya çıkarabilir.
mutluluk	Yaşamın olumlu yönde devam etmesini sağlayan, yaşama isteğini güçlendiren tüm insanların hissetmek istediği güzel bir duygudur. İstenen bir durumun gerçekleşmesiyle ortaya çıkan, çoğu zaman kişiyi gülümseten, çok iyi hissettiren duygudur.
sevinç	Güzel bir durumla karşılaşıldığında ortaya çıkan olumlu, güzel, coşkulu bir duygudur. Mutluluk duygusunun anlık hâlidir. İstenenlerin gerçekleşmesi durumunda gülümsemeyle ortaya çıkar.

Tablo 6.da Kövecses’in prototipik duygu senaryosundan yola çıkılarak hazırlanmış duygu kavramının tanımları yer almaktadır.

Sonuç:

İnsanı diğer canlılardan ayıran kimi özellikler yüzyıllardan beri çeşitli bilim insanlarınca konu edinilmiş; bu, birçok bilim insanının ve araştırmacının dikkatini çekmiştir. Kimi araştırmacılar insan duygularını kendisine çalışma alanı yapmış ve bu alanda çeşitli bulgular elde etmiştir.

Bilim dünyasının son yüz yılında insan duygularını en çok inceleyen bilim dalı psikoloji olmuştur. Sözlükbiliminin özellikle psikoloji ile bilişsel bilimlerle ve bilişsel dilbilimle çalışması sözlükbilimine birçok katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmada, dokuz temel duygu sözcüğünün bilişsel dilbilime göre nasıl tanımlanabileceği ile ilgili bir yöntem oluşturulmaya çalışılmış ve böyle bir yöntemin sözlük hazırlayıcılarının tanımlama açısından zorlandığı metafor (mecaz) anlamların da tanımlanmasında kullanılabileceği düşünülmüştür.

Dil kullanıcılarının geniş bir bölümüne hitap eden genel Türkçe sözlüklerdeki tanımların, tek bir kişi tarafından ya da birkaç kişiden oluşan ekipler tarafından yapılmasının bazı eksiklikleri ortaya çıkaracağı görülmektedir.

Genel Türkçe sözlüklerde tanımların belli sistematlere göre ve yeri geldiğinde geniş katılımcı gruplarıyla yapılması hem sözlük hazırlayıcısının işini kolaylaştıracak hem de sözlük kullanıcılarının sözlükleri daha iyi anlamasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Ayverdi, İlhan (2005), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Redaksiyon: Ahmet Topaloğlu, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.
- Béjoint, Henri (2010), *The Lexicography of English*, Oxford University Press, Oxford.
- Bergenholtz, Henning, ve Gouws, H. Rufus (2013), What is lexicography?, *Lexikos*, 22, 31-42.
- Crooks, Robert ve Stein, John (1991), *Psychology: Science Behaviour and Life*, 2. Baskı, Fort Worth.
- Cüceloğlu, Doğan (1998), *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitabevi, İstanbul.

- Çetinkaya, Bayram (2006), *Türkiye Türkçesinde Mutluluk ve Üzüntü Göstergeleri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hanks, Patrick (1987), "Definitions and Explanations", In J. Sinclair (ed.), *Looking Up, An account of the COBUILD Project in lexical computing*, Cobuild, 116–136, Londra.
- Johnson, Laird; Philip, Nicholas; Oatley, Keith (1989), "The Language of Emotions: An Analysis of a Semantic Field", *Cognition and Emotion* 3. 2: 81–123.
- Kövecses, Zoltan (2000), *Metaphor and Emotion, Language, Culture, and Body in Human Feeling*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Ortony, Andrew; Turner, Terence J. (1990), "What's basic about basic emotions?", *Psychological Review*, 97, 3: 315-331.
- Plutchik, Robert (1994), *The Psychology and Biology of Emotion*, Harper & Collins, New York.
- Svensén, Bo (2009), *A Handbook of Lexicography, The Theory and Practice of Dictionary-Making*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Türkçe Sözlük* (2011), TDK Yayınları, Ankara (11. Baskı).
- Ungerer, Friedrich ve Schmid, Hans-Jorg (2006), *An Introduction to Cognitive Linguistics* (Second edition), Longman, Londra.
- Vyvyan, Evans ve Melanie, Green (2006), *Cognitive Linguistics*, Edinburgh University Press, Edinburgh.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Parlatır, İsmail, *Türkiye Türkçesinin Tarihi Sözlükleri*, İnternet erişimi: <http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20DILI/8.php>